

Utrikesutskottets betänkande

1981/82:7

om kurdernas situation

Motionen

I motion 1980/81:296 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att regeringen i samarbete med andra stater, eller ensam, tar initiativ till att föra fram den kurdiska frågan i FN och andra internationella organ,

2. att riksdagen uttalar sitt fördömande av övergreppen mot kurderna i Turkiet, Iran och Irak.

Bakgrund

Kurdernas situation behandlades av riksdagen för ett år sedan på grundval av motionsyrkanden likartade de nu aktuella. I sitt betänkande UU 1980/81:11 lämnade utskottet en relativt utförlig redogörelse för kurdernas belägenhet i de länder där de huvudsakligen är bosatta. Utskottet konstaterade att kurderna framförallt i Turkiet, Iran och Irak under lång tid och ofta i väpnad kamp, strävat efter att få sin kulturella särart erkänd och uppnå ökad självständighet. Frihetsrörelsen har emellertid knappast lett till någon varaktig framgång. I synnerhet i Turkiet och Iran har de kurdiska strävandena mötts av hårt motstånd och ofta slagits ned med stor brutalitet. Utskottet hade i sitt betänkande anledning att slå fast att övervåld mot och diskriminerande behandling av kurder alltjämt förekom.

Det kurdiska folket är fördelat på ett flertal länder. Som framgår av det ovannämnda betänkandet bor ca hälften av alla kurder i Turkiet och större delen av återstoden i Iran och Irak samt mindre grupper i Syrien, Sovjetunionen och Libanon. Uppgifterna om det totala antalet kurder är osäkra och varierar mellan 6 och 16 miljoner, men även betydligt högre siffror har nämnts. Vissa källor uppger 9 miljoner enbart för Turkiet medan den officiella turkiska siffran f. n. är 2,2 miljoner.

Kurdernas bosättning i flera länder har självfallet försvårat självständighetssträvandena. Kurderna har därtill haft att kämpa mot regimer, som inte gärna tolererar olikstämda grupper.

Utskottet kom vid förra årets behandling till slutsatsen att möjligheterna att få gehör för frågan i FN var små, även av det skälet att berörda länder inte anslutit sig till FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter på sådant sätt att konkreta fall av brott mot konventionen kunde påtalas. Även utrikesminister Ola Ullsten gjorde som svar på en interpellation i riksdagen den 18 januari 1980 bedömningen att det inte var sannolikt att

kurdernas situation skulle komma att behandlas i FN och pekade som skäl härför på det politiska läget i regionen och på svårigheten att väcka en bredare internationell opinion i frågan.

Sveriges inställning när det gäller skyddet av mänskliga rättigheter är emellertid alldeles klar, hette det i ovannämnda betänkande. Utskottet fördömde varje form av förföljelse av människor på grund av deras politiska eller religiösa övertygelse, deras ras eller etniska tillhörighet. Även det kurdiska folket omfattades av denna inställning, framhöll utskottet.

Utskottet

Som torde framgå av förra årets betänkande, delar utskottet motionärernas uppfattning att kurderna i några av sina hemländer ofta utsätts för förföljelse och diskriminerande behandling. Förhållandena kan ha växlat från tid till annan, och deras situation är långtifrån likartad i de sex nationer där de huvudsakligen bor, men det är uppenbart att kurderna alltför ofta förmenas rätten att ge uttryck åt sin nationella särart. Efter militärkuppen i Turkiet förra året, revolutionen i Iran och kriget mellan Iran och Irak har kurdernas situation ytterligare försämrats.

Det finns enligt utskottets mening anledning att ägna det kurdiska folket fortsatt uppmärksamhet och verka för att medborgerliga, politiska och kulturella rättigheter både tillerkänns kurderna och i praktiken tillämpas på dem. Förföljelse och övergrepp mot kurder måste fördömas på samma sätt som vi fördömer sådana handlingar mot andra grupper. Arbetet på att stärka respekten för mänskliga rättigheter liksom ansträngningarna att vinna ökad anslutning till de internationella konventionerna på området, måste fortgå.

Den svenska regeringen spelar av tradition en aktiv roll i dessa sammanhang. Ingen kan sväva i tvivelsmål om Sveriges inställning till brott mot mänskliga rättigheter och förföljelse av utsatta grupper, till vilka kurderna otvivelaktigt hör. Ett antal kurder har också funnit en fristad i vårt land.

Med vad som anförts i det föregående torde syftet med yrkande 2 i motionen vara uppfyllt, varför det inte torde föranleda någon riksdagens åtgärd. Yrkandet avstyrks följaktligen.

I yrkande 1 i motionen föreslås att Sverige skall ta initiativ i FN till förmån för kurderna. Utskottet har tidigare pekat på svårigheterna därvidlag. Om kurdernas förhållanden skall kunna behandlas med någon framgång i FN, dess underorgan eller i andra internationella organisationer krävs stöd i en omfattande internationell opinion. Förutsättningar härför torde f. n. saknas.

Utskottet, som är av uppfattningen att initiativ i FN utan utsikter till framgång riskerar att skada den sak de är avsedda att gagna, avstyrker yrkande I i motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1980/81:296

Stockholm den 3 november 1981

På utrikesutskottets vägnar

TORSTEN BENGTON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Linnea Hörlén (fp), Olle Göransson (s), Ingrid Sundberg (m), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Per-Olof Strindberg (m), Sture Korpås (c), Rune Ångström (fp), Maj-Lis Lööw (s), Sten Sture Paterson (m), Anita Modin (s), Stig Gustafsson (s) och Inga-Britt Johansson (s).

